
Multivergensie: 'n Netwerk van ekwivalensieverhoudinge*

Christelle Trautmann, *Hoërskool Duineveld,
Upington, Suid-Afrika*

Abstract: Multivergence: A Network of Equivalence Relations. In a translation dictionary source language items are represented as lemmas and translation equivalents are provided for the source language items. Due to this lexicographical practice different types of equivalence relations exist between the source items and the target language items.

Multivergence is a type of equivalence relation that has a high frequency in translation dictionaries. This is caused by the semantic structure of languages. The general perception is that multivergence is a combination of two equivalence relations, namely divergence and convergence. Owing to this definition of multivergence, an explanation of divergence and convergence is required. In this study reference is made to lexical and semantic divergence and convergence.

Different types of multivergence are distinguished:

- (i) lexical divergence and lexical convergence
- (ii) lexical divergence and semantic convergence
- (iii) semantic divergence and lexical convergence
- (iv) semantic divergence and semantic convergence

Attention is also given to communicative equivalence as well as the synonymy that exists between lexical items. Intra- and interlingual semantic relations are discussed.

The practical lexicographer, who has knowledge about these relations, will focus the attention of the dictionary user on the target language items that can be used as translation equivalents of a lemma. It is a user-friendly representation of equivalents that simplifies the equivalent choice made by the user. If convergence is illustrated by means of a reference, the user will conclude from this practice which lemmas are semantically related and can be coordinated with a single equivalent. The study further stresses the importance of a complete representation of lexical items. Such a practice acknowledges the existence of a network of equivalence relations.

Keywords: COMMUNICATIVE EQUIVALENCE, CONNOTATION, DENOTATION, DICTIONARY, EQUIVALENCE RELATION, LEXICAL CONVERGENCE, LEXICAL DIVERGENCE, LEXICOGRAPHER, MULTIVERGENCE, PARADIGM OF TARGET LANGUAGE ITEMS, SEMANTIC CONVERGENCE, SEMANTIC DIVERGENCE, SOURCE LANGUAGE ITEM, SYNONYMY, TARGET LANGUAGE ITEM

---

* Hierdie artikel is 'n verkorte en aangepaste gedeelte uit 'n M.A.-verhandeling (Trautmann) wat in 1993 deur die Universiteit van Stellenbosch aanvaar is.

Opsomming: In 'n vertalende woordeboek word brontaalitems as lemmas opgeneem en daar word vertaalekwivalente vir die brontaalitems verskaf. Vanweë hierdie leksikografiese hanteringswyse van leksikale items, geld daar verskeie tipes ekwivalensieverhoudinge tussen die bron- en die doeltaalitems.

Multivergensie is 'n tipe ekwivalensieverhouding wat uiters frekvent in vertalende woordeboeke voorkom. Dit is die gevolg van die semantiese gestruktureerdheid van tale. In leketaal is multivergensie 'n kombinasie van divergensie en konvergensie. Vanweë hierdie aard van multivergensie as ekwivalensieverhouding word sowel divergensie as konvergensie bespreek. Aspekte soos leksikale en semantiese divergensie en konvergensie geniet aandag.

Die volgende tipes multivergensie word onderskei:

- (i) leksikale divergensie en leksikale konvergensie
- (ii) leksikale divergensie en semantiese konvergensie
- (iii) semantiese divergensie en leksikale konvergensie
- (iv) semantiese divergensie en semantiese konvergensie

In die bespreking word die klem verder geplaas op kommunikatiewe ekwivalensie en die aard van sinonimie. Intratalige en intertalige semantiese relasies word ook bespreek. Die praktiserende leksikograaf wat kennis dra van hierdie relasies sal die woordeboekgebruiker deur 'n gebruikersvriendelike hanteringswyse van items bewus maak van die doeltaalitems wat as vertaalekwivalente van 'n brontaalitem gebruik kan word. Indien daar byvoorbeeld ook deur 'n verwysing 'n aanduiding van konvergensie verskaf word, kan die gebruiker aflei watter brontaalitems semanties verwant is en met 'n enkele vertaalekwivalent gekoördineer kan word. Die uiteensetting van ekwivalensieverhoudinge vestig verder die leksikograaf se aandag op 'n volledige leksikografiese bewerking van leksikale items. Sodoende word daar erkenning gegee aan 'n netwerk van ekwivalensieverhoudinge.

Sleutelwoorde: KOMMUNIKATIEWE EKWIVALENSIE, KONNOTASIE, DENOTASIE, WOORDEBOEK, EKWIVALENSIEVERHOUDING, LEKSIKALE KONVERGENSIE, LEKSIKALE DIVERGENSIE, LEKSIKOGRAAF, MULTIVERGENSIE, DOELTAALSINONIEMPARADIGMA, SEMANTIESE KONVERGENSIE, SEMANTIESE DIVERGENSIE, BRONTAALITEM, SINONIMIE, DOELTAALITEM

Inleiding

Die leksikon van 'n taal word onder andere gekenmerk deur die bestaan van 'n netwerk van semantiese relasies en dit is met hierdie relasies wat die praktiserende leksikograaf gekonfronteer word. Wanneer die leksikale items van 'n taal in 'n tweerigting-vertalende woordeboek vergestalt word, word doeltaalitems (vertaalekwivalente) vir die brontaalitems (lemmas) verstrekk. Tussen die bron- en die doeltaalitems bestaan bepaalde ekwivalensieverhoudinge. Kongruensie, divergensie, konvergensie en multivergensie is enkele voorbeelde van hierdie verhoudinge (Trautmann 1993).

Multivergensie is in leketaal 'n kombinasie van divergensie en konvergensie en daarom is 'n bondige uiteensetting van die aard van hierdie twee ekwivalensieverhoudinge noodsaaklik.

1. Divergensie

1.1 Leksikale divergensie

Divergensie is 'n een-tot-meer-as-een-verhouding wat tussen 'n brontaalitem en die vertaalekwivalente bestaan. Daar word volgens Gouws (1989: 167-169) 'n onderskeid getref tussen leksikale en semantiese divergensie. Leksikale divergensie bestaan tussen 'n monosemiese lemma en verskeie sinonimiese items wat doeltaalleksikalisering is van die enkele betekenis van die lemma. Die eerste vertaalekwivalent is op die lemma gerig en het 'n lemmatiese adressering, terwyl elke ander doeltaalsinoniem op die eerste vertaalekwivalent betrekking het en dus 'n sublemmatiese adressering het. In die *Tweetalige Woordeboek / Bilingual Dictionary* van Bosman e.a. (voortaan TW) word die monosemiese lemma **gymnosperm** van die items **gimnosperm** en **naaksadige** as vertaalekwivalente voorsien.

Vgl. (1a) **gymnosperm**: gimnosperm, naaksadige [TW]

(1b) **gimnosperm**: Naaksadige plant [HAT]

(1c) **naaksadiges**: plante waarvan die saadknoppe nie in die vrugbeginsel opgesluit is nie; gimnosperme

Soos dit uit die voorbeeldmateriaal by (1b) en (1c) duidelik is, is die vertaalekwivalente sinonieme. Tussen die lemma **gymnosperm** en die twee monosemiese vertaalekwivalente bestaan daar 'n verhouding van leksikale divergensie.

Leksikale divergensie kan ook geld in 'n artikel tussen 'n polisemiese lemma en absolute sinonieme wat 'n doeltaalsinoniemparadigma vorm. In die *Groot Woordeboek Afrikaans-Engels* van Kritzinger e.a. (voortaan GW) word die leksikale item **glider** as 'n polisemiese lemma hanteer.

Vgl. (2) **glider**: glyer, sweefvliegtuig, seilvliegtuig

Die item **glyer** is die eerste vertaalekwivalent en **sweeftuig** en **seilvliegtuig** vorm die doeltaalsinoniemparadigma. Hierdie sinoniemlede is doeltaalleksikalisering van 'n enkele betekenisonderskeiding van die lemma **glider**. Daarom is die ekwivalensieverhouding wat tussen hierdie lemma en elkeen van die sinoniemlede bestaan, slegs 'n gedeeltelike ekwivalensieverhouding. Daar is wel tussen die betrokke betekenisonderskeiding van die lemma en die

betekenis van die lede van die doeltaalsinoniemparadigma 'n semantiese parallelisme.

1.2 Kommunikatiewe ekwivalensie

In die bespreking van leksikale divergensie moet die semantiese aspekte van denotasie en konnotasie betrek word. Denotasie is volgens Lyons (1977: 207) "the relationship that holds between that lexeme and persons, things, places, properties, processes and activities external to the language-system". Leksikale betekenis is nie noodwendig sinoniem aan denotasie nie omdat laasgenoemde in terme van die buitetalige werklikheid gedefinieer word en leksikale betekenis die semantiese onderskeidende kenmerke, polisemiese onderskeidings en relasies tussen leksikale items behels. Konnotasie is die gebruiker se emosionele reaksie ten opsigte van 'n leksikale item. Dit sluit volgens Nida en Taber (1969: 56) die volgende aspekte in:

- (i) die assosiasie met die taalgebruiker (bv. sosiolekte en dialekte)
- (ii) die gebruiksituasie (die register, bv. vaktaal)
- (iii) die linguistiese raamwerk (bv. gebruiksfrekwensie)
- (iv) stylvlak (bv. formeel, informeel, plat en vulgêr)

Hierdie twee semantiese aspekte kan aan die hand van die volgende voorbeelde uit die TW geïllustreer word. Die lemma *kokaïen* word van *cocaine* en *snow* as vertaalekwivalente voorsien. Buiten die polisemiese aard van *snow*, wat daartoe bydra dat die vertaalekwivalente slegs gedeeltelike sinonieme is, is daar ook 'n stylvlakverskil: *snow* het 'n slengkonnotasie, terwyl *cocaine* neutraal is. Indien *snow* as vertaalekwivalent gekies word, sal die kommunikatiewe intensie van die brontaalitem nie oorgedra word nie en kommunikatiewe sukses word nie noodwendig verseker nie. Laasgenoemde aspek geld ook ten opsigte van gebruiksfrekwensieverskille. By die sinoniempare *hamburger* en *frikadellbroodjie*, en *televisie* en *beeldradio* het die eersgenoemde sinoniemlid verreweg die hoogste gebruiksfrekwensie. Die lede van elke sinoniempaar het dieselfde denotasie, maar hulle verskil ten opsigte van konnotasie. Daarom kan daar van die standpunt uitgegaan word dat hulle slegs denotatiewe sinonieme is. Sinonieme wat identies is ten opsigte van sowel die denotasie as konnotasie, dit wil sê deno-konnotatiewe sinonieme, is uiters skaars.

'n Woordeboekgebruiker raadpleeg volgens my mening nie 'n woordeboek om 'n vertaalekwivalent te vind wat net dieselfde leksikale betekenis of denotasie as die brontaalitem het nie. Sy doel is om 'n deno-konnotatiewe ekwivalent te vind sodat kommunikatiewe sukses bewerkstellig kan word. Slegs dan is daar sprake van kommunikatiewe ekwivalensie.

Die denotasie en konnotasie van leksikale items is in die bespreking van leksikale divergensie van belang aangesien die sinonimie van die doeltaalitems

vir hierdie ekwivalensieverhouding vereis word. Deno-konnotatiewe sinonieme is skaars in Afrikaans. Artikels waar 'n monosemiese brontaalitem met slegs denotatiewe sinonieme gekoördineer word, val steeds in die bespreking binne die raamwerk van leksikale divergensie.

1.3 Semantiese divergensie

Semantiese divergensie by 'n monosemiese lemma geld as ekwivalensieverhouding wanneer daar tussen die lemma en ten minste een van die vertaal-ekwivalente 'n gedeeltelike ekwivalensieverhouding bestaan. Hierdie verhouding word onder andere deur die polisemiese aard van een van die vertaal-ekwivalente gemotiveer.

Vgl. (3a) **daggasigaret**: reefer, "zol" [TW]

(3b) reefer: rewer; platknoop; daggasigaret [TW]

(3c) zol: daggasigaret [TW]

In die TW tree die items reefer en zol as vertaalekwivalente by die lemma **daggasigaret** op. Die doeltaalitem reefer is nie slegs lid van 'n homonimiese paar nie, maar is ook polisemies (vgl. 3b). In die artikel by voorbeeld (3a) geld semantiese divergensie.

Die mees tipiese voorbeelde van semantiese divergensie in 'n vertalende woordeboek is by polisemiese lemmas. In die GW word die lemma **klawervier** met **four-leaved clover** en **four of clubs** gekoördineer.

Vgl. (4a) **klawervier**: four-leaved clover; four of clubs [GW]

(4b) **klawervier** 1. klawerstingel met vier blaartjies in plaas van die gewone drie 2. speelkaart met vier klawers daarop [HAT]

Elke vertaalekwivalent is 'n doeltaalleksikalisering van 'n enkele betekenisonderskeiding van die lemma soos dit in die *Verklarende Handwoordeboek van die Afrikaanse Taal* van Odendal (voortaan HAT) gespesifiseer word (vgl. 4b). Tussen die lemma en elke vertaalekwivalent bestaan daar gedeeltelike ekwivalensie omdat die vertaalekwivalente elkeen slegs in 'n sekere konteks as vertaalekwivalent van die brontaalitem kan optree.

2. Konvergensie

'n Verdere ekwivalensieverhouding wat in die bespreking van multivergensie ter sake is, is konvergensie. In teenstelling met divergensie is konvergensie 'n meer-as-een-tot-een-verhouding (Gouws 1989: 172). Omdat konvergensie die optrede van meer as een lemma vereis, is dit 'n ekwivalensieverhouding wat

nie in 'n enkele woordeboekartikel geld nie. Daar is wel woordeboeke soos die *Kenkyusha's Lighthouse English-Japanese Dictionary* (Takebayashi en Kajima) wat deur middel van illustrasie materiaal 'n mate van erkenning aan konvergensie gee.

2.1 Leksikale konvergensie

Soos in die geval van divergensie word daar tussen leksikale en semantiese konvergensie onderskei. Die uitgangspunt dat kommunikatiewe ekwivalensie of deno-konnotatiewe ekwivalensie die voorkeurverhouding is, geld ook hier.

Vgl. (5a) **ornitologie**: ornithology [TW]
(5b) **voëlkunde**: ornithology [TW]

In die TW word die items **ornitologie** en **voëlkunde** gelemmatiseer en by elke lemma tree **ornithology** as vertaalekwivalent op. Tussen die twee lemmas, wat denotatiewe sinonieme is, en die monosemiese vertaalekwivalent geld leksikale konvergensie. Hierdie ekwivalensieverhouding is dus, soos in die geval van leksikale divergensie, ter sake indien die sinonieme slegs ten opsigte van konnotasie verskil.

Leksikale konvergensie kan ook voorkom wanneer die vertaalekwivalent polisemies is. Die lemmas moet ten minste absolute denotatiewe sinonieme wees en daar sal 'n semantiese parallelisme tussen die betekenis van die lemmas en een van die betekenisonderskeidings van die vertaalekwivalent bestaan.

2.2 Semantiese konvergensie

Semantiese konvergensie kan geld tussen lemmas en 'n vertaalekwivalent wanneer die lemmas gedeeltelike sinonieme is of selfs wanneer daar nie sprake van sinonimie tussen hulle is nie.

Vgl. (6a) **sponge-diver**: sponsvisser [TW]
(6b) **sponsvisser**: sponger, sponge-diver [TW]
(6c) **sponger**: parasiet, ...; sponsvisser [TW]
(7a) **club**: ... (knop)kierie; ... klub, ... [TW]
(7b) **knopkierie**: club, ... [TW]
(7c) **klub**: club [TW]

Die items by voorbeeldgroep (6) dien as illustrasie van konvergerende lemmas tot 'n monosemiese doeltaalitem wanneer die lemmas gedeeltelike sinonieme is. By **sponge-diver** en **sponger** tree **sponsvisser** as vertaalekwivalent op.

Hierdie lemmas is gedeeltelike sinonieme vanweë die polisemie van *sponger* (vgl. 6c). Daar is 'n semantiese konvergensie van die gedeeltelike sinonimiese lemmas tot die betrokke vertaalekwivalent.

Daar bestaan ook 'n verhouding van semantiese konvergensie tussen die lemmas *knopkierie* en *klub* en die polisemiese vertaalekwivalent *club* (vgl. 7a). Die semantiese domein van hierdie lemmas verskil en dit bewys dat semantiese konvergensie selfs kan geld wanneer daar geen sinonimie tussen die konvergerende lemmas is nie.

3. Multivergensie

Soos reeds vermeld, is multivergensie in leketaal 'n kombinasie van divergensie en konvergensie. Vanweë die semantiese gestruktureerdheid van 'n taal, is multivergensie 'n tipe ekwivalensieverhouding wat 'n uiters hoë frekwensie in vertalende woordeboeke het. Uit die leksikografiese hantering van multivergensie weet die woordeboekgebruiker watter doeltaalitems as vertaalekwivalente van 'n brontaalitem gebruik kan word. Hy is ook bewus van brontaalitems wat semanties verwant is en met 'n enkele vertaalekwivalent gekoördineer kan word.

3.1 Leksikale divergensie en leksikale konvergensie

'n Kombinasie van leksikale divergensie en leksikale konvergensie kan multivergensie kenmerk. So 'n kombinasie het nie 'n beduidende voorkomsvrekwensie nie. Dit is die gevolg daarvan dat die optrede van 'n enkele polisemiese vertaalekwivalent ook semantiese divergensie laat geld. Leksikale konvergensie word weer deur die optrede van 'n enkele polisemiese lemma opgehef. Hierdie kombinasie van ekwivalensieverhoudinge kan onderskeidelik by 'n monosemiese lemma plaasvind en 'n konvergensie van lemmas tot 'n monosemiese vertaalekwivalent behels.

Vgl. (8a) *helophyte*: *helofiet*, *moerasplant* [TW]

(8b) *marsh-plant*: *moerasplant*, *helofiet* [TW]

In die TW word *helophyte* van *helofiet* en *moerasplant* as vertaalekwivalente voorsien (vgl. 8a). Die lemma en die vertaalekwivalente is monosemies en die ekwivalente is denotatiewe sinonieme. In hierdie artikel geld leksikale divergensie. *Marsh-plant* word ook gelemmatiseer en soos in die geval van *helophyte* word die items *helofiet* en *moerasplant* as vertaalekwivalente verstrekk. Leksikale konvergensie geld dus tussen *helophyte* en *marsh-plant* aan die een kant en die vertaalekwivalent *helofiet* en *moerasplant* aan die ander kant. Vanweë die identiese vertaalekwivalentparadigmas van die betrokke

lemmas kan hierdie verhouding as 'n absolute divergensie- en konvergensieverhouding getipeer word.

'n Kombinasie van leksikale divergensie by 'n monosemiese lemma en leksikale konvergensie van lemmas tot 'n polisemiese vertaalekwivalent is slegs binne my opvatting van ekwivalensieverhoudinge moontlik wanneer leksikale divergensie nie die enigste geldende ekwivalensieverhouding in 'n woordeboekartikel is nie.

Vgl. (9a) **helikopter**: helicopter, chopper, "whirley-bird" [TW]

(9b) **hefskroefvliegtuig**: helicopter, (chopper (*sl.*)) (my toevoeging — CT) [TW]

In die TW word **helikopter** van **helicopter**, **chopper** en **whirley-bird** as vertaalekwivalente voorsien. Vanweë die polisemie van **chopper** geld sowel leksikale as semantiese divergensie in die betrokke artikel. Die item **hefskroefvliegtuig**, wat sinoniem is met **helikopter**, word gelemmatiseer en die vertaalekwivalent **helicopter** word aangebied. Indien **chopper** as ekwivalent by **hefskroefvliegtuig** verstrekk sou word (vgl. 9b), sou leksikale konvergensie tussen **helikopter** en **hefskroefvliegtuig** en die polisemiese ekwivalent **chopper** geld.

Uit die voorbeeldmateriaal is die netwerk van intra- en intertaalige semantiese relasies duidelik. In teenstelling met Rettig (1985: 95) se siening dat multivergensie tot 'n enkele divergensie- en konvergensiepaar beperk is, blyk dit dat daar verskillende kombinasies van hierdie verhoudinge en meer as een divergensie-konvergensiepaar kan geld.

3.2 Leksikale divergensie en semantiese konvergensie

'n Kombinasie van leksikale divergensie en semantiese konvergensie kan onderskeidelik geïllustreer word by 'n monosemiese lemma en vertaalekwivalent.

Vgl. (10a) **naelpolitoer**: nail polish, nail varnish [GW]

(10b) **naelpoets**: manicure; nail polish [GW]

Wanneer die monosemiese item **naelpolitoer** in die GW gelemmatiseer word, word die sinonieme **nail polish** en **nail varnish** as vertaalekwivalente verstrekk. Hier geld leksikale divergensie. Die lemma **naelpoets** is polisemies en **nail polish**, 'n doeltaalleksikalisering van een van die betekenisonderskeidings van **naelpoets**, word as vertaalekwivalent verskaf. Die lemmas **naelpoets** en **naelpolitoer** is gedeeltelike sinonieme omdat daar slegs 'n semantiese parallelisme tussen 'n enkele betekenisonderskeiding van **naelpoets** en die betekenis van **naelpolitoer** is. Tussen die betrokke lemmas en die monosemiese vertaalekwivalent **nail polish** geld semantiese konvergensie.

3.3 Semantiese divergensie en leksikale konvergensie

In die TW word die polisemiese vertaalekwivalent **silver-fish** in die vertaalekwivalentparadigmas van **vismot** en **silwermot** opgeneem. Dit lei daartoe dat semantiese divergensie ook in die artikels ter sake is. Die lemmas is monosemies en sinoniem met mekaar en beide word met die monosemiese items **fish moth** en **silver moth** gekoördineer. Tussen die lemmas en beide vertaalekwivalente geld telkens 'n verhouding van leksikale konvergensie. Hier is dus 'n kombinasie van divergensie- en konvergensieverhoudinge ter sake.

3.4 Semantiese divergensie en semantiese konvergensie

Die laaste tipe multivergensie wat bespreek word, is semantiese divergensie en semantiese konvergensie wat algemeen in vertalende woordeboeke voorkom.

Vgl. (11a) **melkmuil**: **fledgeling**, **greenhorn**, **milksoop** [TW]
(11b) **snuiter**: **snuffer**; ... **squirt**, **fledg(e)ling**, ... [TW]

In die TW word **fledgeling**, **greenhorn** en **milksoop** as doeltaalitems by die lemma **melkmuil** verstrek (vgl. 11a). Vanweë die polisemie van onder andere **fledgeling**, is semantiese divergensie prominent in hierdie artikel. **Fledgeling** word ook in die doeltaalsinoniemparadigma van die polisemiese lemma **snuiter** opgeneem. Die lemmas **snuiter** en **melkmuil** is gedeeltelike sinonieme en daar is 'n semantiese konvergensie van die lemmas tot die polisemiese ekwivalent **fledgeling**.

Die artikel waarin **eenhoofdig** van **one-head**, **monoarchival** en **monocephalous** as vertaalekwivalente voorsien word, dien ook as illustrasie van 'n kombinasie van semantiese divergensie en semantiese konvergensie.

Vgl. (12a) **eenhoofdig**: **one-head** (*management*); **monoarchival** (*state*); **monocephalous** (*bot.*) [TW]
(12b) **monokefaal**, **monosefaal**: **monocephalous** [TW]

Elkeen van die vertaalekwivalente is 'n doeltaalleksikalisering van 'n betekenisonderskeiding van die lemma. In die TW verkry **monokefaal** ook lemmastatus en dit word met die monosemiese item **monocephalous** gekoördineer. **Eenhoofdig** en **monokefaal** is gedeeltelike sinonieme en dit lei tot 'n semantiese konvergensie van hierdie lemmas tot die monosemiese vertaalekwivalent **monocephalous**.

Slot

Die voorbeeldmateriaal is enkele gevalle waar multivergensie 'n kombinasie van divergensie- en konvergensieverhoudinge is. Dit illustreer die gestruktuurdeerdheid van taal en die netwerk van sowel intra- as intertalige semantiese relasies wat in vertalende woordeboeke voorkom.

Verwysings

- Bosman, D.B., I.W. van der Merwe en L.W. Hiemstra. 1984⁸. *Tweetalige Woordeboek / Bilingual Dictionary*. Kaapstad: Tafelberg.
- Gouws, R.H. 1989. *Leksikografie*. Pretoria: Academica.
- Kritzinger, M.S.B. e.a. 1986¹³. *Groot Woordeboek Afrikaans-Engels / Major Dictionary English-Afrikaans*. Pretoria: J.L. van Schaik.
- Lyons, J. 1977. *Semantics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Nida, E.A. en C.R. Taber. 1969. *The Theory and Practice of Translation*. Leiden: E.J. Brill.
- Odendal, F.F. (Red.). 1979². *Verklarende Handwoordeboek van die Afrikaanse Taal*. Doornfontein: Perskor.
- Rettig, W. 1985. Die zweisprachige Lexikographie Französisch-Deutsch, Deutsch-Französisch. Stand, Probleme, Aufgaben. *Lexicographica* 1: 83-124.
- Takebayashi, S. en Y. Kajima. (Reds.). 1990². *Kenkyusha's Lighthouse English-Japanese Dictionary*. Tokio: Kenkyusha.
- Trautmann, C. 1993. *Ekwivalensieverhoudinge in Afrikaanse vertalende woordeboeke*. Ongepubliseerde M.A.-verhandeling. Universiteit van Stellenbosch.